

Taloussuunnitelman 2020-2023 laadintaohjeiden hyväksyminen

VD/3679/02.01.00.01/2019

RV/MR/TO/HY-L/PJ

Valtiovarainministeriön kevään 2019 taloudellisen katsauksen mukaan Suomen kansantalous kasvoi viime vuonna 2,3 %. Ennusteen mukaan Suomen talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna selvästi eli kasvu on 1,7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä on seurausta asuinrakennusinvestointien kääntymisestä laskuun sekä ulkomaankaupan kasvun hidastumisesta. Suomen talouden kasvu hidastuu lähivuosina edelleen haastavassa kansainvälisessä ympäristössä alle 1,5 prosentin vuosikasvuvauhtiin.

Nopean talouskasvun vetämänä työttömyys on alentunut lähelle rakenteellisen työttömyyden tasoa. Sen seurauksena ansiotason nousu kiihtyy, mikä osaltaan parantaa kotitalouksien ostovoimaa, mutta lisää yritysten kustannuksia. Julkinen talous tasapainottuu vuosikymmenen vaihteessa. Julkisen talouden sektoreista valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä. Julkinen talous alkaa jälleen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun sopeutustoimet päättyvät ja talouskasvu hidastuu.

Maailmantalouden kasvu hidastuu laajalla rintamalla. Erityisesti Euroopassa kasvunäkymät ovat vaimentuneet nopeasti. Saksassa teollinen tuotanto supistui viime vuoden lopulla pitkälti autoteollisuuden ongelmien takia ja viennin kasvu pysähtyi vuoden lopulla. Brexitiin liittyvä epävarmuus vaimentaa Ison-Britannian kasvunäkymiä. Euroalueen kasvu hidastuu tänä vuonna 1,1 prosenttiin vuodenvaihteen tilapäisten häiriöiden seurauksena, mutta elpyy ensi vuonna noin puoleentoista prosenttiin. Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta talouskasvu hidastuu lähivuosina lähemmäksi potentiaalista kasvua. Kasvua ylläpitävät erityisesti yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit. Työllisyystilanne on erittäin hyvä. Ulkomaankauppaa varjostaa erityisesti jännitteet Kiinan kanssa, joskin alkuvuoden kuluessa on ilmaantunut merkkejä kiistan lieventymisestä. Maailmankauppa hidastui vuoden 2018 lopulla nopeasti. Erityisesti nousevien talouksien tuonti hidastui voimakkaasti. Tähän mennessä pystytetyt kaupan esteet ovat jo ehtineet hidastaa maailmankaupan kasvua.

Suomessa yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu vahvana vuonna 2019 kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvun tukemana. Käytettävissä olevien tulojen kasvua ylläpitävät hyvä työllisyyden kehitys sekä kiihtyvä ansiotason nousu. Edelleen hitaana pysyttelevän inflaation ansiosta myös reaalityulojen kasvu jatkuu nopeana. Yksityisten investointien kasvu jää vaisuksi. Erityisesti uusien asuntojen rakentaminen vähenee voimakkaasti. Vaikka maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikentyneet, suurten suomalaisten teollisuusyritysten investointisuunnitelmat ovat hyvässä kasvussa. Tuotannollisten investointien kasvu lisää myös yritysten rakennusinvestointeja. Suomen viennin kasvua hidastaa maailmankaupan hidastuva kasvu. Vientikysynnän kehitystä varjostaa erityisesti euroalueen vaisu talouskasvu.

Vuonna 2019 ansiotaso nousee 2,8 %. Ansiotason nousua 3,3 prosenttiin v. 2020 kiihdyttää kiristyvät työmarkkinat, mikä purkautuu kasvaviin liukumiin. Myös julkisen sektorin lomarahojen palautuminen vaikuttaa ansiotason nousua kiihdyttävästi. Vuonna 2021 ansiotaso nousee 3,1 %.

Vuonna 2020 talouskasvu hidastuu 1,4 prosenttiin. Vuonna 2020 palkkasumman kasvua ylläpitää ansioiden kiihtyvä nousu. Sen sijaan työllisten määrän kasvu hidastuu. Inflaation hienoinen kiihtyminen hidastaa kotitalouden käytettävissä olevien reaalityulojen nousua, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Vuoden 2018 inflaatio oli 1,1 prosenttia. Ennuste kuluvan vuoden inflaatioksi on 1,2 %. Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan nousevan edellisvuotta nopeammin. Koska tavaroiden hintojen vaikutus inflaatioon jää kuitenkin vuoden 2018 tavoin negatiiviseksi, pohjainflaatio pysyy maltillisena. Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti.

Kuntatalouden kehitys

Kevään 2019 julkisen talouden suunnitelman (JTS) yhteydessä laadittiin Kuntatalousohjelma 2020–2023. Ohjelma syventää julkisen talouden suunnitelman kuntataloutta koskevaa arviointia.

Kuntatalous heikkeni vuonna 2018 varsin selvästi edellisvuoteen verrattuna. Kuntatalouden toimintakate heikkeni noin 0,9 mrd. euroa ja vuosikate noin 1,3 mrd. euroa edellisvuodesta. Kuntatalouden vuosikate ei riittänyt täysin kattamaan tuloksen näkökulmasta poistoja ja arvonalentumisia eikä rahoituksen näkökulmasta nettoinvestointeja. Koko kuntatalouden tilikauden tulos oli tilinpäätöstietojen perusteella vain noin 7,5 milj. euroa positiivinen, kun vuonna 2017 vastaava luku oli noin 1,3 mrd. euroa. Kuntien lainakanta kasvoi noin 600 milj. euroa yhteensä 16,7 mrd. euroon eli 3 051 euroon/asukas.

Kuntatalouden vuosikatteen heikkeneminen johtui ennen kaikkea kuntien toimintakatteen heikkenemisestä, jota selittää kuntien toimintakulujen kasvu, ja verotulojen vähenemisestä poikkeuksellisen hyvän edellisvuoden jälkeen. Vuonna 2018 kuntien verokertymää pienensivät vuodelta 2017 maksetut ennätyskellisen suuret ennakonpalautukset sekä vuonna 2017 sovellettujen veronsaajaryhmien jako-osuuksien oikaisu. Lisäksi kuntien palkkausmenoja nostivat vuonna 2018 kunta-alan sopimusneuvotteluissa sovitut korotukset. Kuntatalouden kehitystä edellisvuoteen verrattuna heikentää se, että vuosi 2017 oli kuntataloudessa poikkeuksellisen vahva: toimintamenojen kasvu oli erittäin maltillista ja verotulot kasvoivat osittain kertaluontoisten tekijöiden seurauksena.

Kuntien talouden osalta merkillepantavaa on negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärän kasvu. Vuonna 2018 negatiivisen vuosikatteen kuntia oli kaikkiaan 38, kun vuotta aikaisemmin niitä oli vain neljä. Tuloksen osalta tasapainoisia kuntia, joissa vuosikate riitti poistojen kattamiseen, oli vain noin kolmasosa kunnista. Alijäämäisten kuntayhtymien määrä ja kuntayhtymien taseeseen kertyneen alijäämän määrä ovat vähentyneet jo useamman vuoden ajan, mutta tämä kehitys näyttää nyt pysähtyneen.

Kuluvana vuonna kuntatalouden toimintakuluja kasvattavat palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset sekä lomarahaleikkauksen päättymisen. Kunta-alan sopimuskorotukset nostavat kuntatalouden palkkasummaa keskimäärin 2,4 prosenttia vuonna 2019. Lomarahaleikkauksen päättymisen nostaa työvoimakustannuksia arviolta 1,1 prosenttia jo kuluvana vuonna ja 0,4 prosenttia vuonna 2020.

Kuntatalouden toimintakulut jatkavat kasvuaan vuosina 2019–2023. Kuntatalouden toimintakulujen kasvupaine aiheutuu väestön ikärakenteen muutoksesta, mikä kasvattaa hoito- ja hoivamenoja. Maakunta- ja sote-uudistuksen kaatumisen vuoksi sosiaali- ja terveystalouden menot kasvattava paine kohdistuu kuntatalouteen myös vuodesta 2021 eteenpäin. Koko kuntatalouden tasolla kuntien menojen kasvupainetta vaimentaa koulutuspalvelujen tarpeen väheneminen, mikä on seurausta syntyvyyden laskusta. Toimintakulujen kasvua lisää se, että ansiokehityksen odotetaan hieman kiihtyvän työmarkkinoiden palkankorotuspaineiden vuoksi.

Kuntatalouden menot kasvavat lähivuosina myös rakennus- ja infrainvestoinnit. Tuoreimpien kuntien ja kuntayhtymien talousarvio- ja suunnitelmatiedonkeruun tietojen perusteella kuntatalouden

investointipaineet ovat erittäin suuret. Sairaaloita ja kouluja rakennetaan edelleen vauhdikkaasti ja myös kasvukeskusten infrainvestoinnit jatkuvat vilkkaana.

Kuntatalouden tuloista yli puolet muodostuu verotuloista. Talouden suotuisasta suhdannetilanteesta huolimatta kuntien verotulot laskivat vuonna 2018 edellisvuoteen verrattuna, mikä johtui muun muassa poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista, kuntien jako-osuuden tarkistuksesta alaspäin ja yhteisöveroon vuonna 2017 kohdistuneesta suuresta kertaerästä. Kuluvana vuonna verotulojen kasvu on ripeää. Kunnallisverotulojen arvioidaan kasvavan yli 6 prosenttia. Muutosta vuoteen 2018 verrattuna kasvattavat palkkasumman kasvu, edellisvuoden poikkeuksellisen suuret ennakonpalautukset sekä kertaluonteinen noin 150 milj. verotulojen lisäys, joka johtuu siirtymisestä verovelvolliskohtaiseen verotuksen valmistumiseen. Tämän seurauksena jäännösverojen maksu aikaistuu, mikä kasvattaa vuoden 2019 verotuloja.

Vuonna 2020 kuntien saamat valtionosuudet kasvavat merkittävästi. Suurin osa valtionosuuden kasvusta johtuu kilpailukyky sopimukseen liittyvien määräaikaisten lakien voimassaolon päättymisestä. Kun kilpailukyky sopimus päättyy vuonna 2019, myös kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kilpailukyky sopimuksen takia tehty vähennys poistuu lomarahasäästön osalta. Kilpailukyky sopimus on leikannut valtionosuutta osittain kaksinkertaisesti kustannustenjaon tarkistuksen kautta. Tämä kaksinkertainen kiky-leikkaus kompensoidaan kunnille vuosien 2019–2022 osalta yhtenä eränä vuonna 2020. Kilpailukyky sopimuksen voimassaolon päättymisen lisäksi myös indeksikorotusten määräaikainen vuosia 2016–2019 koskenut jäädytys päättyy. Lisäksi valtionosuutta kasvattaa muun muassa kustannustenjaon tarkistus vuoden 2017 toteutuneiden kustannusten pohjalta. Valtionosuuksia kasvattavat kehyskaudella indeksitarkistuksen lisäksi myös verotulomenetysten kompensatiot kunnille.

Taloussuunnitelman 2020–2023 laatiminen

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot ja siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota ja muutoksista talousarvion sitoviin eriin päättää valtuusto.

Taloussuunnitelman 2020–2023 keskeisenä lähtökohtana on 11.12.2017 kaupunginvaltuustossa hyväksytty Vantaan kaupungin valtuustokauden strategia 2018–2021. Strategian taloustavoitteet mittareineen sekä toimialojen taloustavoitteiden toteuttamisen tueksi valmistelemat kehittämiskärjet (strategian liitteenä) muodostavat valtuustokauden talousohjelman.

Taloussuunnittelu on valmistellut taloussuunnitelman 2020–2023 laadintaohjeet, joissa on ohjeistettu muun muassa kaupungin talousarvioprosessin aikataulut, budjetointiperiaatteet sekä keskeisiä budjetoinnin erityiskysymyksiä. Taloussuunnitelman laadintaohjeet sisältävät myös ohjeet konsernin vastuiden ja velvoitteiden koontiin sekä henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadintaohjeet.

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

a) hyväksyä liitteen mukaisesti taloussuunnitelman 2020–2023 laadintaohjeet ja velvoittaa toimialat (ml. rahastot) ja liikelaitokset laatimaan talousarvioesityksensä ohjeiden ja kaupunkitason talousarvionvalmistelun aikataulun mukaisesti, ja

b) valtuuttaa taloussuunnittelu antamaan tarkentavia ohjeistuksia taloussuunnitelman laatimisesta.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Taloussuunnitelman 2020–2023 laadintaohjeet

Täytäntöönpano: taloussuunnittelu, toimialat

Muutoksenhakuohje: 3.1 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

va. talousjohtaja Matti Ruusula, puh. 043 824 9254, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

vs. talousarviopäällikkö Teija Oras, puh. 050 314 5084, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi